

CÜMLEDE ANLAM

1.) Öznel Anlatımlı Cümle

Doğruluğu ya da yanlışlığı kişiden kişiye değişen bilimsel olmayan görüşleri dile getiren anlatıma öznel anlatım denir.

ÖRNEK:

- Kemer en güzel tatil yöremizdir.
- Türk romancılığının en usta kalemidir.
- Böyle güzel bir manzarayı başka hiçbir yerde göremezsiniz.

1) Nesnel Anlatımlı Cümle

Herkes tarafından kabul edilen, kişiye göre değişmeyen, bilimsel gerçeklere aykırı olmayan görüşleri dile getiren cümledir.

ÖRNEK:

- ❑ Öykülerinin yanı sıra bir şiir de yazmıştır.
- ❑ Konuyu anlattıktan sonra çeşitli örnekler sıralıyor.
- ❑ Bugün AKM'de bir toplantıda bu sorunlar tartışıldı.
- ❑ Van Gölü, Türkiye'nin en büyük gölüdür.

1) Doğrudan Anlatımlı Cümle

Başkalarının sözleri hiç değiştirilmeden olduğu gibi söylenir, aktarılırsa bu anlatıma düz anlatım denir.

ÖRNEK:

- ❑ Ali, olanları anlatmamakta direniyordu, dedi.
- ❑ Bu eserde yapısal bazı kusurlar belirledim, dedi.
- ❑ Ben yârime gül, demedim; gülün ömrü az olur.
- ❑ Başhekim: “ Bu doktorların maaş zamları ne zaman verilecek” diye sordu.

1) Dolaylı Anlatımlı Cümle

- ❑ Aktarma cümlelerde başkasına ait cümlenin değiştirildiği cümledir.
- ❑ Söyledi, bahsetti, ifade etmiş, söz etmiş... gibi yüklemlele kurulur.

ÖRNEK:

- ❑ **Ali'nin olanları anlatmamakta direndiğini** ifade etti.
- ❑ **Eserde yapısal bazı kusurlar belirlediğini** söyledi.
- ❑ Arkadaşım, **yarın sinemaya gideceğini** söyledi.

Doğrudan ve Dolaylı Anlatımlı Cümleler

Başkasına ait bir sözü

hiçbir değişiklik
yapmadan
olduğu gibi anlatmaya
"doğrudan anlatım"

anlatıcının kendi
cümleleriyle
anlatmasına
"dolaylı anlatım"

Öğretmen "Susun!" dedi.

Öğretmen susmalarını söyledi.

"Akşama dönerim" deyip çıktı.

Akşama döneceğini söyleyip çıktı.

1) Kinayeli Anlatım İçeren Cümleler

❖ Cümlede ifade edilen düşüncenin, genellikle alaycı biçimde, **tersini kasteden** anlatım biçimidir.

ÖRNEK:

- ❑ Derslerine çok çalıştığını karnedeki kırıklardan belli.
- ❑ Uykuyu hiç sevmez, her gün sadece on iki saat uyur.
- ❑ Bizim çocuk o kadar akıllı ki, liseyi beş yılda bitirebildi.

1) Aşamalı Durum Bildiren Cümleler

❖ Bir olayın ya da durumun **süreç içerisinde** değiştiğini gösteren cümlelerdir.

❑ Hastalığı günden güne düzeliyordu.

❑ Problemler giderek azalıyor.

❑ Uğraşa uğraşa sonunda başardım.

❑ Zamanla işler rayına oturur.

1)Üslup Cümleleri 1) İçerik Cümleleri

7.Üslup (Biçem) Cümleleri

- ❑ Sanatçının sanatını yaparken tercih ettiği anlatım özelliklerini ifade eden cümlelerdir.
- ❑ “*Nasıl anlatılmış?*” sorusuna cevap verir.

Örnek

- ❖ Yazar yalın, kolay anlaşılır bir dil kullanır.
- ❖ Eserinde edebi sanatlara çok yer verir.

8.İçerik (Konu) Cümleleri

- ❑ Eserde anlatılanın ne olduğunu ifade eden cümlelerdir.
- ❑ “*Ne anlatılmış?*” sorusuna cevap verir.

Örnek

- ❖ Sanatçı eserinde toplum ve aileyi ele almış.
- ❖ Şair şiirde maden işçilerinin hayatını işlemiş.

1) Tanım Cümlesi

- ❑ Bir varlığın veya kavramın ayırt edici özelliklerini ifade eden cümlelerdir.
- ❑ Tanım cümleleri, "Bu nedir?" sorusuna cevap verir.

ÖRNEK:

- ❖ İnsan, düşünen, konuşan, üreten, tüketen varlıktır.
- ❖ Zamir, adların yerini tutan sözcükler ya da eklerdir.
- ❖ Huzur iç rahatlığı demektir.
- ❖ İç rahatlığına huzur denir.

2.Anlam Özelliklerine Göre Cümleler

- ❑2.a)Neden - Sonuç Cümleleri
- ❑2.b)Amaç - Sonuç Cümleleri
- ❑2.c)Koşul Cümleleri
- ❑2.d)Karşılaştırma Cümleleri

2) Neden(sebep)-Sonuç İlişkili Cümle

- ❑ Cümlede anlatılan durumun, eylemin nedenini ve ortaya konulan bu nedenin doğurduğu sonucu dile getiren cümlelerdir.
- ❑ Cümleyi -dığı için şekline çevirebiliyorsak sebep cümlesidir..

✓ Hasta olduğu için okula gidemedi.

Neden

Sonuç

✓ Çok çalıştığından yoruldu.

Neden

Sonuç

• Çok çalıştığı için yoruldu.

Örnekler

□ Akşama kadar gezdiğinden çok yorulmuş.

sebebe

sonuç

□ Havalara çok soğuk olduğundan hasta oldu.

sebebe

sonuç

□ Düzenli çalışmadığı için sınavı kazanamadı.

sebebe

sonuç

□ Çantasını kaybedince çok üzüldü.

sebebe

sonuç

□ Yağmur yağdığından piknik iptal edildi.

sebebe

sonuç

Sebep-sonuç ilişkilerini belirtmek için ;

- ❑ Çünkü
- ❑ Bu yüzden
- ❑ İçin
- ❑ Bu nedenle
- ❑ Diye

ek/kelimeleri anahtar sözcük ve eklerdir.

2) Amaç-sonuç İlişkili Cümle

- ❑ Cümlede sözü edilen duygu, düşünce veya dileğin amacını dile getiren cümlelerdir.
- ❑ Cümleyi – mak için şekline çevirebiliyorsak amaç cümlesidir..

Örnekler

❖ Başarılı olmak için çok çalışıyor.

Amaç

Sonuç

❖ Anlamak için soruyorum.

Amaç

Sonuç

❖ Ünlü bir müzisyen olmak için çalışıyormuş.

Amaç

Sonuç

Örnekler

❑ Top oynamak için sabırsızlanıyor.
amaç *sonuç*

❑ Seni göreyim diye çok bekledim.
amaç *sonuç*

❑ Okula gitmek için evden çıktı.
amaç *sonuç*

❑ Dün köye gittik dedemleri görmek için.
sonuç *amaç*

Amaç-sonuç ilişkilerini belirtmek için ;

□ (-eyim) Diye

□ (mek) Üzere

□ -mek için

İfadeleri kullanılır.

2) Koşul (şart)-Sonuç İlişkili Cümle

- ❑ Temel yargının gerçekleşmesinin bir koşula (şarta) bağlı olduğu cümlelerdir.
- ❑ Cümlenin uygun bir yerine " **Koşuluyla** " sözcüğü getirilerek bulunabilir.veya cümle –se,-sa eki alır

Örnekler

❑ Çalışırsan başarılı olursun.

Şart

Sonuç

❑ Dinlersen konuyu anlarsın.

Şart

Sonuç

❑ Hedefini doğru seçersen başarırsın.
koşul *sonuç*

❑ Seni de götürürüm ama sözümünden çıkmak y
sonuç *koşul*

❑ Ben senin arkadayım, yeter ki dürüst ol.
sonuç *koşul*

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde “koşula bağlılık” söz konusudur?

- A) Konuşmak üzere kürsüye yöneldi.
- B) Evden çıkmak üzere olduğunu öğrendim.
- C) Kitabı, geri vermek üzere alabilirsin.
- D) Güneş doğmak üzereyken yola çıktık.

2) Karşılaştırma Cümleleri

❑ En az iki varlığın ya da durumun karşılaştırıldığı cümlelerdir.

Örnekler

- ❖ *O da senin gibi çok çalışkan bir öğrenci.*
- ❖ *Bizim sınıfımız daha temiz ve tertipli.*
- ❖ *Ahmet de abisi kadar yetenekli.*
- ❖ *Bu elbise diğerine göre daha hesaplı.*

Örnekler

- ❖ Konya, Çorum'dan **daha** büyüktür.
- ❖ Ablam, ağabeyim**den** iki yaş küçük .
- ❖ Bugün hava **daha** sıcak.
- ❖ O sınıfın **en** çalışkan öğrencisidir.

Karşılaştırma cümlelerini belirtmek için;

☐ Gibi

☐ Kadar

☐ En

☐ Daha

☐ Çok

☐ Göre

☐ Fazla

İfadelerini kullanırız.

3. Cümlelerin İfade Ettiği Anlam Özellikleri

```
graph TD; A[3. Cümlelerin İfade Ettiği Anlam Özellikleri] --> B[a) Uyarı<br/>b) Onaylama<br/>c) Ön Yargı]; A --> C[d) Varsayım<br/>e) Öneri (Tavsiye)<br/>f) Olasılık (İhtimal)];
```

a) Uyarı

b) Onaylama

c) Ön Yargı

d) Varsayım

e) Öneri (Tavsiye)

f) Olasılık (İhtimal)

3) Uyarı Cümleleri

□ Karşıdaki kişiyi herhangi bir olaya karşı tedbirli olmaya çağıran cümlelerdir.

Örnekler

- ❖ Bu mevsimde ava çıkmak tehlikelidir.
- ❖ Terliyken soğuk su içmek insanı hasta eder.
- ❖ Çimlere basmayın, çiçekleri koparmayın.

Onaylama Cümleleri

- Bir sözü, bir eseri ya da bir davranışı iyi ve doğru bulduğunu ifade eden cümlelerdir.

Örnekler

- ❖ Ön sıradaki gencin sözlerine **katılıyorum**.
- ❖ Elindekini çöpe atman **iyi** bir davranıştı.

) Ön Yargı Cümleleri

□ Henüz bilinmeyen bir duruma, bir olaya ya da yeterince tanınmayan varlığa ilişkin kesin yargı bildiren cümlelerdir. **peşin hüküm**

Örnekler

- ❖ Annem karnemi görünce, **kesin** sabaha kadar uyumaz.
- ❖ Ne kadar uğraşırsan uğraş, sen bu soruyu **çözemezsin**.

) Varsayım Cümleleri

□ Gerçekte olmayan bir durumu **olmuş gibi** düşündürme anlamı taşıyan cümlelerdir.

Örnekler

❖ **Diyelim ki** çok paran oldu, mutluluğu satın alabilir misin?

❖ Sihirli lambayı sen buldun **farz edelim**. Cinden ne isterdin?

Tut ki Ankaralı değilim, ne çıkar bundan?

Bu sözleri sana hiç söylemediğimi farz et.

Diyelim ki dediklerini yapmadım bana ne yapabilirsin?

Aşağıdakilerden hangisi varsayım ifade etmektedir?

- A) O Çarşamba günü geziden dönebilir.
- B) Diyelim ki bu olay gerçek değildir.
- C) İsteddiğini veririm yeter ki sen çalış.
- D) Belki onu sen de tanırsın.

) Öneri (Tavsiye) Cümleleri

□ Bir sorunu çözmek, bir amaca ulaşmak için öne sürülen görüş ve düşünceleri içeren cümlelerdir.

□ İnsana yararlı olacağını düşündüğümüz tekliflerde bulunmaktır.

Örnekler

- ❖ Sabırla ve azimle çalışmalısın.
- ❖ Düzenli tertipli olmaya gayret et.
- ❖ Ders çalışırken yüksek sesle müzik dinlememelisiniz.

3.f) Olasılık (İhtimal) Cümleleri

□ Bir eylem veya durumun hem olumlu hem de olumsuz bir biçimde gerçekleşebileceğini bildiren, kesin anlamlar içermeyen cümlelerdir.

Örnekler

- ❖ Pikniğe babam da gelebilir.
- ❖ Bu konu belki yarın biter.

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir olasılık (olabilirlik) söz konusudur?

- A) Kar yağıyor kış geldi artık.
- B) Onunla konuşmalısınız: Köyün en yaşlı kişisidir.
- C) Ben onu çok iyi tanırım çok dürüst çocuktur
- D) Geç kaldık sanırım o gitmiştir.

4) Cümleye Hakim Olan Duygu

- 4.a) Pişmanlık**
- 4.b) Özlem**
- 4.c) Beğenme**
- 4.d) Şaşıрма**
- 4.e) Yakınma**

- 4.f) Küçümseme**
- 4.g) Sitem**
- 4.h) Kararsızlık**
- 4.i) Beklenti**
- 4.i) İstek**

4) Pişmanlık

□Yapılan bir hata veya yanlış sonucunda duyulan üzüntüyü anlatan cümlelerdir.

Örnekler

- ❖**Keşke** bu arabayı almasaydım.
- ❖Annemi dinleyip yola çıkmamalıydım.

Özlem

□ Bilinen, tanınan bir kişi veya yeri görme ya da geçmişte yaşadığı birtakım şeyleri tekrar yaşama isteği anlatan cümlelerdir.

Örnekler

- ❖ Çocukluğumdaki o neşeli günleri **mumla arıyorum**.
- ❖ Vatanıma **kavuşacağım** günü bekliyorum.

) Beğenme

□ Herhangi bir kişi, durum ya da olaydan duyulan memnuniyeti anlatan cümlelerdir.

Örnekler

- ❖ Sanatçının bütün eserlerini **keyifle** okudum.
- ❖ İşini zamanında ve **düzgün** yapanları **severim**.

) Şaşıрма

Beklenmeyen bir durum karşısında hissedilen duyguyu anlatan cümlelerdir.

Örnekler

- ❖ Puanımı görünce **ne yapacağımı bilemedim.**
- ❖ Ondan hiç **böyle bir şey beklemezdim.**

) Yakınma

❖ Bir varlık, durum ya da olaydan duyulan rahatsızlığı anlatan şikayet cümleleridir.

Örnekler

- ☐ Şehrin trafiği de bir rahatlamadı gitti.
- ☐ Bu eve taşındık taşınalı bir rahat yüzü görmedik.
- ☐ Bir de sözüme kulak verse.
- ☐ Bu çocuklar dur durak bilmiyor.

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde “yakınma” söz konusudur?

- A)Onu olduğu gibi kabul etmesini söyledim.
- B)Bir de aldığı gibi getirmesini öğrense.
- C)O geldiği gibi gitmesini biliyor.
- D)Konuştuğu gibi yazmak için özen gösteriyor.

) Küçümseme

□ Karşıdakine değer vermeme, onu küçük görme, önemsememe, hafife alma anlamlarındaki cümlelerdir.

Örnekler

- ❖ Sen şiirden ne anlarsın!
- ❖ Beyimiz büyümüş de bize akıl verir olmuş.

) Sitem

□ Sevilen, güvenilen bir kimseye karşı, yaptığı hareketin ya da söylediği sözün, üzüntü uyandırdığını öfkelenmeden belirtmektir.

Örnekler

- ❖ Bu kadar emeğin karşılığı bu mu olacaktı!
- ❖ Buralara kadar geldin de beni ziyaret etmedin ha!
- ❖ Sen de mi Brütüs?
- ❖ Güvendiğim dağlara kar yağmış.

) Kararsızlık

□ Herhangi bir konuyla ilgili olarak tercihler arasında kararsızlık ifade eden cümlelerdir.

Örnekler

- ❖ Sinemaya mı yoksa tiyatroya mı gitsek?
- ❖ Eve mi gitsem yoksa parka mı ?

) Beklenti

□ Olması beklenen, gerçekleşmesi umulan durumları ifade eden cümlelerdir.

Örnekler

- ❖ Projeyi devam ettirirler diye ümit ediyorum.
- ❖ Umudum öyle bir yanılsa kalkışmaması yönünde.

) İstek

□ Bir dileği, arzuyu, isteği bildiren cümlelerdir.

Örnekler

- ❖ Havalar düzelince ailece pikniğe gidelim.
- ❖ Doğayı temiz tutalım, hayvanları koruyalım.

Hayıflanma

❑ Acınmak,üzülmek,yerinmek ya da kaçırılan bir fırsattan dolayı üzülmektir.Fırsat varken yapamadığımız şeylere üzülmektir.

Örnekler

- ❖ **Keşke** sınavıma daha iyi çalışsaydım.
- ❖ Bu olaydan aileme de bahsetmeliydin.
- ❖ Zavallı kediciğim şimdi titriyordur.
- ❖ Gençliğimi doya doya yaşayamadım.

Karamsarlık:

❑ Hayata ya da içinde bulunulan duruma kötümser olarak bakmaktır.

Örnekler

- ❖ “Şaşırdım kaldım nasıl atsam adım
Gün kasvet,gece kasvet”
- ❖ “Ne göz yaşı avutur gönülleri
Ne bir müjde güldürür bu yüzleri”

5) CÜMLEDE ÖRTÜLÜ ANLAM

ÖRTÜLÜ ANLAM

❑ Cümle:

❖ Bir duygu, düşünce ve yargının tam olarak bildirildiği kelimeler dizisidir.

❖ Her cümlenin ilettiği bir anlam vardır.

❑ Örtülü Anlam :

❖ Bir cümlede doğrudan söylenmeyen ancak; o cümleden çıkarılacak diğer anlamlardır.

Örnekler:

❑ Babam artık yağlı yiyecekler yemiyor.

✓ Bu cümle, doğrudan söylenmeyen

“ Babam, **önceden** yağlı yiyecekler yiyordu.”
anlamını da içerir.

Örnekler:

❖ **Doğum günüme seni de bekliyorum.**

Doğum günüme başkaları da gelecek sen de gel.

❖ **Benim de karnım acıktı.**

Başkalarının karnının acıktığıdır.

“de” bağlacı ile örtülü anlam sağlanmıştır.

ÖRNEK

Eski eşim de güzel yemek yapardı.

OKTAY

Bu cümleden;

“ Oktay, evli bir erkektir.”

“Oktay, boşanıp yeniden evlenmiştir.”

“Oktay’ın yeni eşi de güzel yemek yapmaktadır.”

örtülü anlamları da çıkarılabilir.

ÖRNEK

Dikkat etmezsen sen de boğulacaksın burada.

**Bu cümleden;
“Burası tehlikeli bir yerdir.”
“Burada daha önce de boğulan olmuştur.”
“Burada dikkatli yüzersen boğulma tehlikesi
yaşamazsın.”
örtülü anlamlarını da çıkarabiliriz.**

Aşağıdaki cümlelerden hangisinin örtülü anlamı vardır?

- A) Çocuklara bakmak için pencereden eğildi.
- B) Annem, çocuk hastanesinde çalışıyor.
- C) Bugün sabah yürüyüşü yapamadım.
- D) Öğle yemeği için lokantaya gitti.

TEKİN (BABASI)

Oğlum, balık tutmanın inceliklerini babam bana öğretti; ben de sana öğreteceğim.

METİN(OĞLU)

Tekin'in cümlesinden aşağıdaki yargılardan hangisi çıkarılamaz?

- A) Tekin, evlenmiş bir kişidir.
- B) Metin, balık tutmanın inceliklerini bilmemektedir.
- C) Tekin, balık tutmayı sevmektedir.
- D) Metin, balık tutmanın inceliklerini babasından öğrenmiştir.

CEVAP: D

1. Kimi insanları memnun etmek çok zordur.
2. Vatan sevgisi de kutsaldır.
3. Sofrada sevdiğim yemeklerden de vardı.
4. Pazar günü Antalya'ya gideceğim.

Numaralanmış cümlelerden hangisinin
örtülü anlamı yoktur?

- A) 1. B) 2. C) 3. D) 4.

Bugünlerde kimseyle oynamak istemiyorum.

ECE

1. Ece, mutsuz bir çocuktur.
2. Ece'nin arkadaşlarıyla hiç oynamadığı söylenemez.
3. Ece, şu an için arkadaşlarıyla oynamayı arzulamamaktadır.
4. Ece, oyun oynamayı sevmemektedir.

Ece'nin cümlesinden yukarıdaki numaralı yargılardan hangileri çıkarılamaz?

CEVAP : D

A) 1. ve 2.

B) 2. ve 3.

C) 3. ve 4.

D) 1. ve 4.

Aşağıdaki cümlelerden hangisinin örtülü anlamı vardır?

A) Bilgisayara yüklediğim programı çalıştıramadım.

B) Hava birden bulutlandı ve yağmur yağmaya başladı.

C) Türk kültüründe, lalenin de farklı bir yeri vardır.

D) Arkadaşımanın verdiği börek, soğuk ama güzeldi.

CEVAP : C

